

Eduard Márquez: «La literatura és sagrada»

Després d'un silenci de diversos anys, l'aclamat escriptor i professor barceloní torna amb un relat publicat a l'antologia «Risc» i amb l'escriptura del pròleg a «L'art de la ficció» de James Salter

Eduard Márquez publica un conte a l'obra «Risc» i el pròleg de «L'art de la ficció» de James Salter | ACN

Insubornable, ambiciós, exigent, savi que domina les tècniques profundes de la narratologia. Així és Eduard Márquez (Barcelona, 1960). Després d'un silenci d'anys torna per fer un recompte de la seva trajectòria, però també per obrir una porta al futur i a tot el que encara ha de venir. El seu pròleg al volum *L'art de la ficció* de James Salter amb traducció d'Albert Torrecasana (L'Altra Editorial, 2017) serà fundacional per entendre una actitud vital i poderosa sobre què significa escriure en el segle XXI.

El seu conte *Garmisch-Partenkirchen* a l'antologia *Risc* coordinada per Ricard Ruiz Garzón (:Rata_ Editorial, 2017) és una mà que abraça els orígens personals per detonar-los i alhora reinventar-los en una escriptura expandida però també arriscada, plena de fulgors esperançadors. Són dos motius de pes, justificacions més que suficients, per parlar amb un dels grans escriptors de la nostra literatura. El tercer motiu és que, recentment, ha rebut una de les beques Montserrat Roig per al seu projecte, en procés d'elaboració. El resultat és l'entrevista més descarnada que he fet mai. Un orgull compartit.

- Abans de començar, m'agradaria deixar dit, sense cap tipus de recança, que per a mi és un privilegi poder fer aquesta entrevista. Em fa molta il·lusió.

- A mi també m'il·lusiona molt.

- **Fa molt de temps que treballa per ennoblir aquesta sentència que defensa a ultrança en el pròleg que publica al volum *L'art de la ficció* de James Salter i que diu així: "Escriure o morir". És una frase fortíssima, però autèntica.**

- Sí. Encara que quedi lleig o estrany dir-ho d'aquesta manera, és com una mena de testament literari. Per a mi aquest pròleg és importantíssim, sí, importantíssim, en la meua trajectòria d'escriptor. És el més important que he fet en anys. Perquè m'ha obligat a aturar-me, a reflexionar sobre tot el que he fet i els seus perquè, i a posicionar-me en un context que em permet dir que és el que crec que ha de ser l'escriptura, el que crec que hem perdut i el que crec que literàriament no estem fent bé.

- **Explica, en aquest mateix pròleg, que per circumstàncies geogràfiques i temporals no va arribar a conèixer James Salter, però això no ha estat impediment perquè hagi pogut establir un diàleg fructífer amb ell.**

- I què és la literatura sinó això mateix, un diàleg a través de les paraules i una responsabilitat? Entre altres coses?

- **Exacte! Personalment confesso que m'agrada molt més el pròleg que no pas les lliçons que ens ofereix Salter? M'interessa molt més perquè és un text que ens ajuda a contemplar els anys d'aprenentatge, les lectures atentes i el mestratge en tot el que té a veure amb l'art d'escriure de part d'un Eduard Márquez, crec, en estat de gràcia.**

- Llegint les conferències vaig entendre que eren una oportunitat fantàstica per fer un resum d'on era, de com havia arribat fins aquí i de com considerava el que havia de ser la creació literària. Ara, després de molts anys de silenci -des de la recuperació dels *Vint-i-nou contes menys* el 2014 i la publicació de la meua darrera novel·la, *L'últim dia abans de demà* el 2011-, he arribat a un punt d'inflexió.

- **I així encara l'escriptura d'un pròleg com aquest? Com un moment d'inflexió?**

- En efecte. Amb aquest pròleg tenia la intenció de marcar un itinerari personal i fixar el punt en què em trobo ara mateix. Quan l'Eugènia Broggi m'ho va proposar, fa força temps, vaig dir-li que era molt temptador. Van passar mesos fins que no vam posar fil a l'agulla, però quan em va proporcionar finalment la traducció de Torrescasana em va donar prou marge per fer el que volgués: si era una pàgina, doncs una pàgina, si eren dues, doncs dues? Editaria a L'Altra Editorial el que acabés fent. Per tant em va donar llibertat total, i la vaig voler aprofitar.

"M'és indiferent, ara mateix, si no torno a escriure res més"

- **I de quina manera! Eduard Márquez torna amb força impressionant: amb aquest pròleg i amb el conte *Garmisch-Partenkirchen*, que desafia el que havia fet fins ara, dins l'antologia *Risc* de Rata_. I obté una beca Montserrat Roig. Tot en un mateix any!**

- En certa manera, el pròleg i el conte són les dues cares de la moneda d'on sóc, per què he arribat aquí, com, i també cap a on vaig i què vull fer a partir d'ara. Amb totes les incerteses que això comporta? D'una banda, el pròleg a Salter és una mirada retrospectiva, on em plantejo la feina feta fins ara i em faig preguntes més generals, com "Què cal fer per escriure?" o "Què és el que crec que s'hauria de fer i ja no es fa??", entre moltes altres, i intento oferir les meves pròpies

respostes. D'altra banda, el conte *Garmisch-Partenkirchen* és la mirada cap al futur, o sigui, és una declaració d'intencions en què dic ?Això és el que jo vull fer d'ara endavant.?

- Per tant és aquest l'Eduard Márquez que haurem d'esperar?

- Sí. És un conte, crec, que ni estilísticament, ni constructivament, ni narrativament no té res a veure amb el que he fet fins ara. Es tracta d'una decisió absolutament voluntària, presa a consciència. Recordo que, quan Ricard Ruiz Garzón em va fer la proposta, em va dir que per a aquesta antologia de *Risc* amb mi farien una excepció i que acceptarien un dels meus contes curts de mitja pàgina, d'una pàgina, o cosa així, perquè la idea era incloure contes més llargs. Jo li vaig agrair la proposta i, al mateix temps, li vaig fer una contraproposta. ?Quin és el límit de pàgines que es poden escriure??, li vaig demanar. ?Vint pàgines?, em va respondre. Com que teníem per davant uns quatre mesos, li vaig dir ?D'aquí a dos mesos et diré si sóc capaç de fer un conte de vint pàgines.? Si em veia amb cor de fer-ho, ho faria, si no doncs no valia la pena. Perquè no tenia cap sentit escriure un conte a-la-manera-de-fa-vint-anys i publicar-lo en una antologia com si res, perquè això seria fer-lo néixer mort. Vaig acceptar el repte. El que volia fer era treballar l'estructura d'una altra manera, esponjar l'estil, la narrativa i el fraseig, canviar el tractament dels personatges i la manera de presentar-los, canviar les estratègies narratives, canviar fins i tot la llengua que faig servir i aconseguir un conjunt més expansiu? Així va ser com vaig acabar arribant al conte de vint pàgines que apareix finalment publicat: la porta oberta al que m'agradaria fer en el futur, perquè ara estic treballant en un projecte molt expansiu.

- Un risc, en efecte, i tot un desafiament nobilíssim per a un moment que apunta en dues direccions: el ja aconseguit i el que encara està per venir?

- Si no t'obligues a tu mateix a canviar els paràmetres, no hi ha futur, no hi ha camí. Per tant, *Garmisch-Partenkirchen* era el banc de proves del futur. Si el pròleg a James Salter és el meu testament literari provisional, un dir ?Fins aquí! Això és!? amb tot el que comporta, el conte de l'antologia *Risc* és el punt de partida d'una nova manera de fer.

- Molt bèstia. Per això aquest ?Escriure o morir? apoteòsic, perquè ens trobem davant d'un autèntic punt epifànic, un instant que fins i tot sembla dolorós, una forma de morir per tornar a renéixer en una nova escriptura.

- És clar! Però si l'escriptura no és això, què és? Quan vaig publicar L'últim dia abans de demà el 2011 vaig tenir molt clar que allò, aquella forma de fer, s'havia acabat. La línia que va de Cinc nits de febrer fins a L'últim dia abans de demà, passant per El silenci dels arbres i La decisió de Brandes, ja no anava enlloc. El procés d'abstracció, l'austeritat narrativa i la recerca de la paraula justa havien arribat al final. El següent pas era o bé repetir-se o bé el silenci. Repetir-se era poc justificable, creativament parlant, i no m'interessa perquè ho trobo avorrit. No té cap mèrit escriure la mateixa novel·la una vegada i una altra. Parlant amb l'Eugènia Broggi, quan encara estava a *Empúries*, li vaig comentar que calia tancar aquell període, i d'aquell propòsit neix *Vint-i-nou contes menys*. Vaig tornar als orígens, vaig agafar els contes, vaig triar-los i vaig refer els supervivents per clausurar una època i tirar endavant. L'oportunitat que he tingut amb Salter, en el fons, ha consistit a tancar teòricament, i reflexivament, el que ja havia tancat narrativament. Així tots els àmbits queden entrellaçats amb una coherència interna. I puc començar a treballar de cara al futur. No sé si m'explico?

- Totalment! Fins i tot en una entrevista amb Montse Serra per a *Vilaweb* va explicar que ja domina els cent metres llisos i que ara vol córrer una marató, i és per a això que s'entrena. Què tal aquest procés d'adaptació i de canvi a un nou terreny?

- És difícil però divertit. És un repte complicat i em fa molta por. Ara que hi estic immers, em fa molta por, ho reconec. Em pregunto si seré capaç de sortir-me'n. Hi ha dies bons en què veig el camí i dies no tan bons en què no veig res. Perquè la inèrcia de treballar, durant molts anys, d'una manera determinada pesa molt. El conte *Garmisch-Partenkirchen* em va costar moltíssim. Quan

el Ricard em va oferir quatre mesos, els primers dos varen ser espantosament dolorosos, perquè la inèrcia em duia a fer el conte curt, sec, contundent. Però en aquell moment res de tot això m'interessava: volia créixer, i créixer en tots els aspectes. Volia que el conte guanyés pes, i múscul, i consistència.

- En el pròleg a Salter cita Lobo Antunes quan aquest es demana què és el risc: ?Una forma d'anar més lluny que els lectors i que un mateix.? Per tant es troba en un període de risc absolut.

- I sense xarxa! I sense pressa! Amb tota la calma del món. Perquè m'és igual el que hagi de sortir. Perquè, també és veritat, i me n'he adonat, que un cop arribat aquí -i un cop tancada l'etapa anterior amb els Vint-i-nou contes menys, el pròleg i el *Garmisch-Partenkirchen*-, m'és indiferent, ara mateix, si no torno a escriure res més. T'ho dic de tot cor.

- M'ho està dient de veres?

- Sí. (Pausa). Ja he fet la feina. Clar que m'apassiona! És com quan et diuen que no tornaràs a viatjar mai més? Però, si has viatjat prou, què? Clar que tens el somni i la il·lusió d'aquell viatge que et queda per fer, perquè un llibre és un viatge, però quan has viatjat molt, potser et pots estalviar l'últim viatge. Potser és més savi aturar-se a temps que equivocar-se. Penso que el sentit de tot això surt al pròleg, on dic què penso sobre l'escriptura, però veig que la meua manera de fer, i de pensar, no està en concordança amb la manera general actual i amb el context que m'ha tocat viure. Això també és cert. Veig que no acabem d'encaixar. Amb l'Eugènia Broggi en parlem sovint i som molt conscients d'això: no acabem d'encaixar en el context. Anem a velocitats dissonants.

- De fet, ara mateix, aquí, ara, i també en aquest pròleg magnífic, veiem dues maneres de fer molt diferents: convicció, passió i ambició contra el mercadeig editorial actual que no sol tenir en compte els factors qualitatius.

- Evident, evident. Crec que funcionem per uns paràmetres diferents imposats pel sector i per nosaltres mateixos com a creadors. No tinc ni idea d'on comença el peix que es mossega la cua, ni tampoc on acaba, però aquí hi ha alguna cosa que no funciona i que no fem bé. Com trencarem aquesta inèrcia? No en tinc ni la més remota idea. Però el que està clar és que, creativament, això no té cap sentit. Però que cadascú faci el que consideri. M'esforço. Intento no avorrir-me ni repetir-me. Intento escriure.

- I com a professor de l'Escola d'Espectura de l'Ateneu Barcelonès, què intenta aportar als seus alumnes?

- Penso que amb els anys he anat canviant de mètode. Deu ser el meu desè any a l'Escola d'Espectura, i cada vegada tinc més clar que el que hem d'aconseguir, seguint amb el símil que esmento al pròleg quan parlo de l'escriptor Stephen King, és ajudar que els alumnes trobin la manera d'anar omplint la seva caixa d'eines. Per a qualsevol ofici es necessita una caixa d'eines. Crec que la meua feina com a professor d'espectura creativa és ajudar els alumnes que vagin omplint aquesta caixa d'eines amb el que van aprenent. I el que és important és que siguin les seves eines, no les meves o les de l'escola, i evidentment això és molt difícil, perquè la tendència del professor d'espectura creativa és traslladar, i imposar, les seves eines. Però no, he de donar les bases i les pistes perquè cadascú pugui anar fent la seva pròpia caixa d'eines particular sense interferir-hi. I que cadascú pugui fer funcionar els seus tornavisos.?

- És revolucionari perquè poca gent s'atreveria a dir obertament que Stephen King és un bon aconsellador en l'art de l'espectura. El seu *As I Lay Writing* és quintaessencial, al meu i al seu entendre.

- Home! I tant! També parlo d'altres llibres igual de fonamentals, com *Suspense*, de Patricia Highsmith. El que a vegades em fascina és que algunes col·leccions d'espectura creativa estiguin farcides de llibres escrits per teòrics, filòlegs, professors universitaris, crítics literaris? Si mires la biografia d'alguns d'aquests personatges veuràs que mai no han escrit un text de ficció, per tant no s'han enfrontat als problemes reals de l'espectura, cosa que no entenc de cap de les maneres. Aquest hauria de ser el sentit d'un llibre d'espectura creativa: accedir als consells d'algú que ha treballat molt i que sap perfectament de què parla. Per això Stephen King o Patricia Highsmith són meravellosos quan s'expliquen, al marge dels resultats de les seves pròpies obres, que et poden agradar o no, però això ja és un altre tema? El que compta és l'experiència d'algú que ha viatjat molt i que per això et pot donar bons consells quan també viatges als llocs ja

transitats abans. L'experiència d'un teòric no em serveix de res: el que m'agrada és que vingui algú que ha estat allà i que et digui on s'ha cruspit el cuscús i on ha menjat unes anxoves boníssimes. I això, en el cas de l'escriptura, només t'ho poden donar els escriptors.

Miro al meu voltant i em fa pena, perquè tinc la sensació que allò que estimo, la literatura, està massa baquetejat"

- I és fantàstic que en el mateix pròleg parla dels escriptors que renuncien al mapa de l'escaleta, com Modiano o Marías, que consideren que anar amb mapa és castrador. Però anar amb mapa no ha de ser castrador obligatòriament, perquè en qualsevol cas pot oferir una idea inicial que després es pot modificar a l'hora de prendre altres rutes que acaben essent més favorables?

- I tens la capacitat de variar el mapa també, perquè sense mapa és molt més difícil iniciar qualsevol ruta, i molt més per a persones que encara estan aprenent. Potser algú amb molta experiència creativa pot fiar-se del seu instint, però un novell no, un novell necessita eines. I després, un cop les domini, com si vol llençar tota la caixa al mar... Però si no donem eines hem begut oli.

- Totalment. De fet ha tingut alumnes il·lustres que han publicat grandíssims llibres, penso en el cas de Silvana Vogt, que va donar a la llum *La mecànica de l'aigua* gràcies Edicions de 1984.

- Per exemple. La Silvana Vogt és una persona, com d'altres que he tingut a classe, que hi arriba amb la motxilla molt plena, de vida i de lectures. Una de les coses que trobo a faltar dels alumnes és la motxilla, que permet respondre les preguntes ?Què vols escriure i per què? Què has fet perquè vulguis escriure? Què has treballat per escriure? Què portes per escriure? Què estàs disposat a fer amb el que portes a la motxilla??. Això no abunda gaire. Per això quan alguns alumnes ho tenen clar destaquen, i la Silvana Vogt destaca. I molt. La qualitat final depèn de la motxilla que carregues. I quan et comences a trobar alumnes que et diuen que no llegeixen perquè no volen contaminar el seu estil o alumnes que et diuen que no llegeixen perquè no tenen temps, tens un problema considerable. Això em preocupa molt.

- És devastador.

- I va en augment. És preocupant o, si més no, a mi em preocupa. Potser sóc jo qui està equivocat. Potser sóc jo, que m'estic fent gran i no ho veig clar? No ho sé. Però, ja et dic, em preocupa.

- Doncs jo coincideixo amb aquesta preocupació. Jo he arribat a tenir alumnes que m'han dit que no han llegit un llibre en la vida però que volen escriure un llibre per fer-se famosos i signar molts llibres per Sant Jordi, i no ho dic per fer broma. I crec que quan això passa tots tenim un problema bastant greu?

- Molt greu, en realitat! Em demano què poden fer aquests alumnes amb la motxilla tan buida. Veig impossible que puguin arribar a fer res si la intenció inicial ja és aquesta. Però després veus que els mitjans estimulen aquesta perspectiva, de manera que el resultat és que s'escriu el que s'escriu i es publica el que es publica. Per tant, a vegades no és només culpa dels alumnes, sinó del sistema, que facilita aquesta mena de situacions delirants.

- Però en canvi emociona quan al pròleg diu que pateix aquesta obsessió per no repetir el

lèxic ja que les paraules s'han de fer servir correctament i que la repetició també és una figura retòrica? És una obsessió que a mi també m'aclapara.

- Penso que ho devem a la nostra ànima de poeta, que és el que també esmenta Lobo Antunes quan afirma que cada vegada enveja més els poetes. Si la gent que vol escriure llegís més poesia, les coses anirien molt millor. La poesia hauria de ser un aprenentatge obligatori, perquè la poesia t'obliga a plantejar-te el treball amb la llengua, la forma i les estructures amb una profunditat inigualable. És un exercici, i que se m'entengui bé quan faig servir la paraula ?exercici?, formatiu fonamental, tant pel que fa a la lectura com a l'escriptura de poesia. Llegint-ne i escrivint-ne els escriptors començarien a sonar molt millor.

- Sonar millor, la contínua recerca!

- A vegades, a la llibreria, agafo una novetat, obro una pàgina a l'atzar i llegeixo com està escrita. Suficient perquè el llibre em caigui als peus. Després et diuen que la història és molt bona. I què? A mi què m'expliques? La història pot ser tan collonuda com vulguis, però la literatura no és només una història. La literatura, com diu Jordi Llovet, i el cito al pròleg de Salter, ?és 50% sentit i 50% música?. Una bona història amb una llengua mesquina, amb una llengua pobra i poc treballada, deixa de tenir valor en si mateixa. Per tant, més lectura de poesia! Quan treballa les novel·les, pràcticament l'únic que llegeixo és poesia.

- Quan llegeixo Mircea Cartarescu penso en Eduard Márquez, ja que l'escriptor romanès explica que als trenta-tres anys, com gairebé una immolació jesucristica, va deixar d'escriure poesia per introduir-la sistemàticament dins de la narrativa, com una forma de virus, com diu Lluís Calvo, com un atac terrorista encriptat, que diria Jordi Valls.

- Sempre dic el mateix als clubs de lectura quan em demanen si no escric poesia. Els contesto que sí, que n'escric, però amb les línies més llargues. No sé per què pensem que la poesia és només una cosa de línies curtes? Però no: la poesia és una manera d'entendre el llenguatge. La poesia és una manera de treballar. La poesia és una manera de posicionar-se davant de la pàgina en blanc. I, consegüentment, li dec molt a la poesia. Vaig començar a escriure poesia als catorze, quinze anys. En vaig escriure fins als trenta. Els meus mestres em van trossejar viu a través dels meus poemes, no a través de la meua prosa. Perquè alguns dels meus mestres ja havien mort quan vaig començar a escriure narrativa. El meu aprenentatge és a través dels versos?

- Un dels seus mestres fou Jaime Gil de Biedma?

- Sí. I també José Manuel Blecua, que va obligar-me a escriure sonets, a treballar la mètrica, a comptar síl·labes, a buscar el ritme intern de la frase, la melodia, l'eufonia? Tinc sempre molt present una de les seves afirmacions: ?Una cosa es escribir poemas y otra muy diferente hacer poesía?, que podríem extrapolar a ?Una cosa és escriure novel·les i una altra ben diferent fer literatura?. I, a més a més, cal no oblidar el que diu Jordi Llovet en un altre article: ?L'eufonia, catalans! L'eufonia!? Com és possible que hi hagi novel·les que sonin tan malament? No cal ni llegir-les en veu alta. Veus que la sintaxi no roda, s'encalla? És com notar una cadena de bicicleta poc greixada. Una narració ha de fluir, i el domini de la llengua és el que fa que una novel·la flueixi. És que si no, tenim mala peça al teler?

"Si una novel·la em regala moments de conversa amb gent que sap més coses que jo, via personal o via llibre, a vegades penso que potser ja no caldria ni escriure"

- És molt crític amb la situació de la literatura catalana actual.

- No només catalana. En el cas de la literatura catalana s'amplifica tot per culpa de la petitesa. Perquè a les habitacions petites hi entra menys aire. Però no crec que la literatura castellana estigui gaire millor, ni que la literatura francesa estigui gaire millor. Penso que el problema de la literatura catalana respon a un problema cada cop més generalitzat: el poc amor per les coses ben fetes i la pèrdua de la passió i del compromís individuals. I no només a casa nostra. Crec que l'empobriment de la literatura i del seu context és un procés global. Com tants altres. Però a la literatura catalana tot es nota una mica més perquè l'espai és més petit. Suposo que estem d'acord, no?

- Totalment d'acord.

- La literatura en castellà, posem per cas, tampoc no presenta una situació esponerosa. Ens hauríem d'aturar i començar a repensar les coses, a veure què fem. I ho hauríem de fer com a creadors, com a editors, com a crítics, com a promotors de la cultura i de la literatura. No m'agrada el que passa, fa temps que no m'agrada, però a vegades també penso que potser, com et deia abans, m'estic fent gran i he perdut la perspectiva. Fa deu anys em mirava el panorama i agafava unes emprenyades del quinze. Ara m'ho miro més des de fora i penso que potser sóc jo qui està equivocat. De fet, no veig gaire gent que comparteixi públicament el seu desencant.

- O potser el problema és que els que estem preocupats per la situació callem massa i no ho expressem amb la claredat com la que fa servir en el pròleg a James Salter.

- Potser és això. Ja et dic, no ho sé. Però a vegades acabo de llegir un llibre i seria perfectament capaç de dir els motius, no de gust, sinó objectius, tècnics, que fan que no funcioni, però al cap de vuit dies comença el festival d'elogis i aquest festival no s'acaba mai més i tothom s'hi apunta sense miraments. Això em deixa molt perplex. Llavors em demano: estan tots equivocats? O potser qui està equivocat sóc jo? Ni idea. I què estic dient amb això? Potser que els meus paràmetres, que no sé si són bons o dolents, ja no serveixen. Com a mínim a mi ja no em serveixen per entendre el que està passant. No sé si a tu et passa el mateix?

- Reconec obertament que a mi el que explica també em passa, i el més trist és que segurament em passa cada dia, però també reconec que, contra tot aquest caos, he trobat refugis molt concrets que m'han salvat de la desesperació: una crítica ben parida de Jordi Marrugat; un bon llibre de Lluís Calvo o d'Antònia Vicens; un pròleg o un conte d'Eduard Márquez que em retornen la fe; un estudiant sorprenent d'un curs a l'Escola d'Espectura de l'Ateneu Barcelonès; les aules vivificants de l'Escola Bloom; editorials valentes com L'Altra, LaBreu, Males Herbes, Club Editor o Adia; noves llibreries que ens salven la vida com la Calders, la Nollegiu, Cal Llibreter, la Impossible o la Dòria; persones concretes amb qui conversar i compartir visions complementàries? I jo en Eduard Márquez veig criteri, veig compromís, veig passió, veig una llengua ben feta, veig feina minuciosa per aconseguir llibres especials com a peces úniques d'un gran engranatge amb sentit a partir d'una feina ingent. I això és el que després a mi em provoca entusiasme i ganes de continuar, que no tot està perdut. La deixadesa existeix en tots els àmbits però es pot combatre, tot i que a vegades sembli una tasca per a Sísif?

- Aquesta deixadesa que esmentes també existeix, per exemple, al cinema, a la política o al restaurant de la cantonada. Per tant, tornant a allò que dèiem, coincidim. Has explicat molt bé el que jo abans intentava dir sobre la literatura. No és un problema literari, no és que la literatura catalana estigui pitjor que la literatura eslovena, que desconec, és senzillament que pateix aquest procés de deixadesa que està arrelant en tots els sectors de la vida quotidiana. Això és dolent? Crec que sí, però tampoc no puc anar per la vida dient que tot és nefast.

- Perquè o bé tenim esperança o bé ens podem suïcidar ara mateix.

- És clar! Però és que en els últims anys cada vegada m'estic abstraint més. Com que no entenc les coses, visc en la incomprensió. No entenc la publicació de determinats llibres. No entenc l'emissió de determinades notícies. No ho entenc? I ha arribat un moment en què em protegeixo. Perquè si no estaria tot el dia enfilat, i tampoc m'interessa estar enfilat. M'entens? M'interessa ser crític, m'interessa ser constructiu i m'interessa, amb la meua obra, intentar anar aixecant cada ics anys, cada tres o quatre o cinc anys, que és quan publico, aixecar una mà i dir ?Ei, aquí queda algú que ho veu d'una altra manera! Aquí ho teniu, feu el que vulgueu, no ho sé?? Escric el que crec que he d'escriure i de tant en tant em deixo veure. No faig vida pública, no participo de festivals, no vaig a actes literaris i l'únic que faig, com a molt, és algun club de lectura. Ignoro el sistema, em mantinc al marge, i quan puc, al meu ritme, ofereixo el que he fet per si a algú li interessa i vol llegir-me. Amb la sensació, això sí, de creixent desconcert.

- Coincidim moltes vegades en aquest desconcert.

- Doncs no em sento tan sol.

- I crec que cada vegada som més, però que no ho comuniquem.

- Doncs hem de fer alguna cosa, perquè no pot ser que cada cop siguem més els desconcertats. A mi m'ha costat molt evolucionar, en positiu en aquest cas. Però ara a mi tot això, més que ràbia, em fa pena. Per sobreviure he hagut de passar de la ràbia a la pena. Fa deu anys, o quinze, o vint-i-cinc, jo què sé, quan estudiava a la universitat i quan començava, m'energava. Hauria estat capaç, a la taula plena de Voll-damms, de començar a *liar-me* a cops de puny per qualsevol cosa, metafòricament parlant. Ara, en canvi, la situació em genera tristesa. Miro al meu voltant i em fa pena, perquè tinc la sensació que allò que estimo, la literatura, està massa baquetejat.

- Una evolució potser necessària però terrible.

- Ara diré una cosa que potser és molt rimbombant, però és el que penso: per a mi la literatura és sagrada. Com a nen lector primer i com a adolescent escriptor després, el vincle que he establert amb la literatura és quelcom sagrat. I sentir que hi ha, seguint amb l'analogia, una mena d'iconoclàstia general em desespera. Perquè ens estem perdent estratègies molt potents de creació que podrien ser molt profitoses en el món en què vivim. Però també és cert que això, pel motiu que sigui, ja no compta. Per tant ens ho hem de menjar i ho hem d'assumir. I val més fer-ho amb tristesa que amb ràbia. Fa menys mal.

- Potser fa estona que com a entrevistador m'estic extralimitant en les meves funcions, però és igual, perquè el que importa avui és una altra cosa més important: confesso que l'any passat vaig patir una severa crisi personal que em va portar a un punt gairebé insalvable com el que ara i aquí està explicant Eduard Márquez de forma descarnada, sincera, pura i autèntica. Però al mateix temps penso que hi ha llocs de resistència, íntima i col·lectiva, com explica el filòsof Josep Maria Esquirol, i que hem de fer forta, cada cop més forta, aquesta resistència. Dins del sense-sentit general hem de trobar la força per continuar.

- Jo també crec que la situació, com la descrius, és d'un cert sense-sentit. És la primera vegada que puc parlar amb algú que ha llegit el pròleg a James Salter. I això que ja fa setmanes que ha sortit publicat? Amb l'Eugènia Broggi hem comentat algun cop que el que s'explica en aquestes pàgines interessa poc. I no ho dic dolgut, en absolut. Crec que la reflexió sobre la vida i la literatura que traspua aquest llibre ja no interessa gaire.

L'escriptor Eduard Marquéz, en una imatge d'arxiu Foto: ACN

- Ha d'interessar, per necessitat ha d'interessar, encara que sigui a la mateixa gent que escriu! S'ha d'aconseguir arribar a aquesta gent i seguir bastint aquests refugis creatius per crear una salut mental salvadora.

- Estem d'acord.

- Per exemple, alguns lectors han compartit la lectura del volum a través de les xarxes socials, tot expressant els seus entusiasmes.

- Això no ho veig, perquè n'estic al marge.

- Les xarxes han de servir, al meu entendre, per promoure el pensament i no per promoure la promoció, i hi ha llibres que troben els seus lectors, encara que sigui lentament, i aquest llibre, com l'obra d'Eduard Marquéz, perduraran. O com un altre volum similar, les Breus notes sobre literatura Bloom de Gonçalo M. Tavares, que va aparèixer a Edicions del Periscopi: lentament però amb decisió.

- Totalment d'acord.

- En els grans mitjans això no apareix, perquè estan copats pels periodistes, com ja ho sabem, però la gent que estima la literatura acaba estimant aquests llibres per la qualitat que mostren i que representen.

- Potser el canvi és lent i no el veig, que també podria ser una possibilitat. Però, en el fons, per què acabem fent el que acabem fent? Ho fem per amor. Per a nosaltres. L'Eugènia Broggi ho fa per a James Salter i ho fa per a mi. Jo ho faig per a l'Eugènia Broggi i per a James Salter. I el James Salter no ho fa per a ningú perquè no hi és. Però suposo que estariem d'acord.

- Per ara aquest volum ha aconseguit el clic que ha activat aquesta trobada i aquesta entrevista?

- Ja és alguna cosa!

- És un punt d'inflexió on es concentra el passat però també es projecta el futur, i de futur crec que també cal que parlem. Pel que se sap, per ara, del seu projecte actual, hem pogut veure algunes mostres bibliogràfiques en moments determinats, perquè com explica al pròleg a *Salter* necessita tocar els llibres, tenir-los a prop? És la seva manera de documentar-se i de ficar-se en el que escriu. De quina manera es pot entendre aquest procés? Com l'encara?

- Vaig descobrir fa molts anys, potser quan en tenia vint o vint-i-pocs, llegint l'*Historial de un libro* de Luis Cernuda, què significa escriure per ?sobreeiximent?. Tens un got, vas ficant aigua, fins al moment que vessa. Cernuda deia que podia escriure el poema quan l'aigua vessava per dalt. Jo treballo igual. Per a mi és molt important viure en la novel·la. Deixo que estigui al meu voltant i que es vagi omplint. Només sóc capaç de posar-me a escriure quan l'aigua vessa per dalt. Puc trigar mesos, o anys. En el cas de la feina actual porto anys. Perquè no publico res des del 2011, excepte l'antologia el 2014, i tot aquest temps, amb períodes d'abandonament o de no dedicar-m'hi, estic treballant. I com hi treballo? Omplint, omplint, omplint. A través de llibres, de música, de quadres, una conferència, un poema que rellegeixo, converses... O l'entrevista, avui, amb tu, per exemple. Tot això és clau. Perquè tot això és material que entra i que va fent xup-xup dins del brou. Tot això em prepara per al moment de la creació, quan em dic ?Molt bé! Ara estic preparat per atacar la novel·la? i em poso a escriure, i llavors poden ser dos o tres o quatre anys més. Però primer he de viure dins de la novel·la.

"Amb els anys he après dues coses: a recelar dels bons moments i a no dramatitzar els dolents"

- I així ha estat sempre?

- Sempre. Amb *El silenci dels arbres* vaig entrar en el món dels setges. En el cas de *La decisió de Brandes* vaig entrar en el món de la pintura. En el cas de *L'últim dia abans de demà* aquest procés va ser una mica menys laboriós perquè el conjunt era més autobiogràfic, i el got ja estava mig ple quan m'hi vaig posar. Però, per a mi, aquest és el procés creatiu ideal. Hauries de veure el meu estudi: ple de CD's, de fotos, de llibres? Per què? Doncs perquè tot això forma part de la vida quotidiana de la creació.

- I sembla que no té por de compartir-ho.

- No, en absolut. S'ha de compartir, com el resultat final, perquè totes les coses alimenten el procés creatiu. Mira, t'explicaré una anècdota preciosa. Quan la meva filla era petita, era maco el moment de sopar, quan em preguntava sobre algun personatge de la novel·la infantil que en aquell moment estava escrivint. Una metàfora perfecta: la simbiosi entre literatura i vida. Que en un moment determinat la conversa amb un fill pugui passar per parlar d'un personatge de ficció amb el qual estàs convivint, i vivint, a partir d'un llibre. Aquest procés és màgic, i per això és fonamental.

- En efecte és una anècdota preciosa. Il·lustra perfectament aquesta passió que el caracteritza, des dels fonaments.

- Sí. Per això aquest procés és essencial, perquè em permet aconseguir allò que em motiva per a l'escriptura. Escric per tres motius. U: perquè m'agrada fabular i inventar-me històries. Dos: perquè m'agrada escriure-les, o sigui, treballar la llengua. Tres: per aprendre. Aquestes són les tres coses per a mi essencials. I si una novel·la em regala moments de conversa amb gent que sap més coses que jo, via personal o via llibre, a vegades penso que potser ja no caldria ni escriure.

- Què?

- Arriba un moment en què em dic que ja he après i que a mi ja m'ha servit, creativament, personalment i vitalment. Un cop arribats aquí s'ha de fer el repicó, i el repicó és l'escriptura del llibre: a vegades cal i a vegades no. L'aigua ha vessat i tu et plantejes els problemes tècnics i les cabòries mecàniques. Però si l'aigua no ha arribat fins a dalt res de tot això no serveix de res. I és lent: és un procés lent d'estratificació del coneixement, de les emocions, dels sentiments?

- La música de la vida i del temps?

- I la música de la novel·la, perquè cada novel·la té la seva banda sonora. I les seves fotografies. I totes les històries que no hi acaben entrant. I en tot això l'artista deixa de tenir importància.

- Com un demiürg, gairebé, a la manera de Màrius Sampere, que concentra les energies del cosmos.

- Exactament. El novel·lista també és un demiürg que ha de controlar totes aquestes forces que l'envolten i que el vessen i que el fan vessar.

- Però no tothom ho comparteix, és clar.

- He parlat amb alguns escriptors que m'han dit que no els agrada escriure, que el que els agrada és inventar. De què estem parlant? No t'agrada la llengua? Doncs fes una altra cosa! Si t'agrada fabular, hi ha altres arts que et permetran fabular sense la llengua. Cadascú pot fer el que vulgui, però si no t'agrada treballar la llengua no et facis escriptor! Dedica't a una altra art que et permetrà fer el que tu de veres vols fer. Perquè l'essència del poeta i del narrador és el treball amb la llengua, i estimar-la i aprendre cada dia d'ella.

- Al pròleg de Salter explica dos volums inevitables com *Manhattan Transfer* de Dos Passos i *Història de dues ciutats* de Dickens. Tenen pes dins del que està escrivint ara?

- Sí.

- Per tant, serà una radiografia de Barcelona?

- Sí. En això estic treballant.

- I Jordi Cussà, què? També?

- També, en certa manera. Perquè ell va viure els temps que explico i els ha descrit en els seus llibres. Però estèticament no coincidim tant. Fem servir opcions diferents.

- Cada any es troba amb Montse Serra per fer una entrevista, o no, i per veure com va el procés d'escriptura d'aquesta obra. La darrera vegada ella li va demanar si estava animat. Ara ho demano jo: està animat?

- Sí. Però amb els anys he après dues coses: a recelar dels bons moments i a no dramatitzar els dolents. No sóc un poeta jove que viu dos dies de sequera i llavors es pensa que no podrà escriure mai més. He estat mesos i anys sense escriure res. I això m'ha fet més fort. I també he après a no exagerar, a no treure de mare els bons moments, i ho dic al pròleg. És un procés d'aprenentatge. Prudència i passió. Crec que una part de la feina del procés d'escriptura hauria de ser això: educar no només en la utilització de la caixa d'eines, sinó omplir alguns dels seus compartiments amb instruments emocionals per no caure en els paranys de la pressa, de la por quan tens un moment de defallença o de pensar que ets el rei del mambo quan has enfilat tres paraules seguides. Ara relativitzo. Gaudeixo dels bons moments, amb calma, i no deixo que les dificultats em trinxin.

- I quin creu que és el seu paper dintre de la literatura catalana?

- Ni idea. I m'és igual, perquè penso que no cal tenir-ne cap, de paper. Em limito a fer allò que estimo de la millor manera que sé i que puc. Simplement rigor, pulcritud, màxima exigència. I cap paper. I no esperar res.

- Literatura i prou.

- Ja no escric per esperar res. Escric per créixer, escric per passar-m'ho bé, escric per plantejar-me reptes.

- I em sembla genial. I pur.

- Tu creus que tens algun paper?

- Com a molt, propagador de passió?

- És això. Crec que en això ens assemblem molt. Sóc passió. Com tu. La passió és fonamental. I l'obra. El que importa és l'obra. Juan Ramón Jiménez l'anomenava en majúscules, *Obra en Marcha*. No arribo a tant, però sí que em dedico en cor i ànima a la meva obra. El meu món és aquest. I amb això n'hauríem de tenir prou.

"M'agrada la passió, m'agrada el crit energètic que clama que estem aquí per fer alguna cosa que tingui sentit"

- Cosa que em fa pensar en les entrevistes que va fer quan va aparèixer *Vint-i-nou contes menys* i explica que el seu editor de Quaderns Crema li va prometre que si seguia treballant acabaria podent viure d'escriure, i al final no va poder ser així.

- Crec que és l'única cosa en la que Jaume Vallcorba es va equivocar. [riu]. No és només que a mi m'hauria agradat viure de l'escriptura. No és això. És que a mi m'hauria agradat no sortir de l'escriptura per viure, que és diferent. Potser costa una mica d'entendre, però és així. No és un tema de fracàs, no és un tema de diners, no és un tema d'expectatives frustrades? Tot allò que està fora de l'escriptura genera dispersió i la dispersió és una mala companya de viatge. El meu objectiu era ser escriptor no per publicar, no per guanyar diners, no per aconseguir fama ni prestigi ni presència mediàtica? No. Volia ser escriptor per escriure. Volia escriure una obra que em permetés continuar escrivint. Només això.

- I el sistema es va enfonsar i el va enfonsar?

- Sí. I m'ha costat molt de temps, molts anys, refer-me i buscar noves estratègies, i encara no sé si les he trobat.

- L'eterna lluita entre la realitat i el desig, com ja deia també Cernuda?

- Volia crear un món i que tots els meus llibres dialoguessin entre ells: la teoria amb els contes, els contes amb les novel·les, les novel·les amb la teoria, els llibres per a nens amb els llibres per a adults. En poques paraules, volia fer un arbre, el meu arbre, ni bo ni dolent, ni millor ni pitjor, simplement el meu arbre. I continuo. Treballo. Insisteixo. És el que faig. I busco les activitats pecuniàries mínimes que em permetin estar el màxim de temps possible enfilat al meu arbre.

- I és el que ha fet: des del primer recull de contes, *Zugzwang*, fins al conte *Garmisch-Partenkirchen* a l'antologia *Risc* de :Rata_ contemplem i trobem un univers, una cosmogonia pròpia amb les seves lleis i amb el seu sentit. Un cercle que es tanca amb coherència i amb eufòria.

- Totalment. És l'arbre: la literatura entesa com un ens orgànic en què tot, i no només l'escriptura sinó també la manera de viure, té un sentit. Perquè la literatura és una forma de posicionar-se vitalment. Per a mi tot forma part del mateix: la conjunció entre ètica i estètica. I no es tracta d'una divagació intel·lectual, no. La literatura és una actitud i una manera d'estar en el món. I aquí simplement segueixo les meves conviccions.

- I una pregunta indiscreta sobre lectures d'ara, per anar acabant. Què està llegint darrerament?

- Com he dit abans, mentre treballo en una novel·la, i al marge dels llibres que utilitzo per documentar-me, només llegeixo poesia. En aquests moments m'acompanyen Petrarca, en la nova traducció de Miquel Desclot, Elizabeth Bishop i Francesc Garriga. I també els diaris de Sylvia Plath. Ara mateix aquesta és la meva benzina.

- ?Escriure o morir.?

- Sé que sona grandiloqüent, sobretot en un món en què sembla que implicar-se molt en una cosa sigui exagerat, ja que tothom va de puntetes i com amb por, de manera que pot sonar hiperbòlic, extravagant, fins i tot. A vegades tinc la sensació que ens hem convertit en passavolants. I m'hi nego, m'hi nego. No vull ser un passavolant. M'agrada la passió, m'agrada el crit energètic que clama que estem aquí per fer alguna cosa que tingui sentit. I si estem aquí per fer alguna cosa que tingui sentit el que no té sentit és fer-ho malament. Per tant dic i escric el que crec: escriure o morir.

- Per anar fent un arbre propi?

- Per anar fent el meu arbre, efectivament. Un arbre de passió. I d'amor.